

vestnik

Letnik XVIII.

Celovec, petek, 8. februar 1963

Štev. 6 (1081)

Slovenci v Italiji

ob ustanovitvi avtonomne dežele
Furlanija-Juljska krajina

Z drugim glasovanjem v italijanskem senatu je bil prejšnji teden dokončno sprejet zakon o ustanovitvi avtonomne dežele Furlanija-Juljska krajina. S tem je bil zaključen dolgotrajni boj za nadaljnjo demokratizacijo v tistem delu Italije, kjer živi tudi slovenska narodnostna skupina. Odobreni statut o avtonomni deželi bo začel veljati 16. februarja, vendar bo minilo še precej časa, preden bodo konkretno izvedena vsa določila, to se pravi, kdaj bo avtonomna dežela končno tudi ustanovljena in uresničena in kdaj bodo deželni organi začeli delovati. Vse to je v prvi vrsti odvisno od prvih deželnih volitev, na katere se že pripravljajo, čeprav še ni znano, kdaj bodo izvedene. Ustanovitev avtonomne dežele Furlanija-Juljska krajina je — kakor smo že poudarili — velikega pomena tudi za Slovence v Italiji in je njihovo osrednje glasilo „Primorski dnevnik“ objavilo v tej zvezi poseben uvodnik, iz katerega povzemamo naslednje misli:

Glede odnosa Slovencev do ustanovitve dežele smo že večkrat pisali, da nobena stranka ali politična skupina, katerih pripadniki so Slovenci, ni do dežele zavzela negativnega stališča, temveč so se vse te stranke za ustanovitev dežele vedno odločno zavzemale. Zaradi tega lahko danes poudarimo, da smo z ustanovitvijo tudi Slovenci zadovoljni. Saj pomeni dežela predvsem korak naprej v demokratizaciji javnega življenja. Upravičeno pričakujemo tudi, da bomo imeli v deželi skupaj z vsem njenim prebivalstvom večjo besedo pri odločanju glede številnih vprašanj javnega interesa. Zlasti pa je važno dejstvo, da bomo vsi Slovenci, kar nas je v Italiji, to je v vseh treh pokrajinah dežele, bolj združeni in bolj povezani. Pričakujemo namreč, da se bodo razlike zaradi takega različnega in krivičnega oblastvenega ravnanja z nami zaradi tega zmanjšale in pozneje nujno tudi popolnoma odstranile.

Takoj moramo pa še enkrat povedati, da nas člen 3 posebnega deželnega statuta ne more zadovoljiti, ker je mnogo bolj skop kot so zadevne določbe glede naših narodnostnih pravic v sami republiški ustavi. Če ga pa primerjamo s podobnimi določbami v deželnih statutih, ki veljajo za Nemce na Južnem Tirolskem in za Francoze v Dolini Aoste, potem je razlika v našo škodo še mnogo, mnogo bolj očitna. Res je sicer, da zadeva vprašanja naših pravic tudi člen 4 deželnega statuta, kjer se omenja spoštovanje mednarodnih obveznosti italijanske republike, ker je znano, da je o teh pravicah govora v mirovni pogodbi, zlasti pa v posebnem statutu londonskega memoranduma. Tudi v tem členu vidimo del jamstva, da se bodo zadevne mednarodne določbe spoštovale tudi s strani deželnih oblastnih organov. Vendar pa bi bilo nujno in mnogo bolj pravično, če bi v samem statutu imeli zapisano črno na belem obširnejše določbe, ki bi jamčile naš narodnostni obstoj in razvoj, predvsem pa enako ravnanje z vsemi Slovenci, ne glede na to, v kateri pokrajini prebivajo. Hkrati pa poudarjamo, da uresničanja nobene naših zahtev ne izključuje niti sedanja formulacija člena 3 in 4 statuta, ki poudarja, da se »v deželi priznava enakost pravic in ravnanja vsem državljanom, naj spadajo kateri koli narodnostni skupini z zaščito njihovih etničnih in kulturnih značilnosti«.

V tedniku, ki je začel izhajati nekaj mesecev pred odobritvijo posebnega deželnega statuta in ki hoče biti glasilo vseh demokratičnih strank, smo čitali, da je glede odnosa naše narodnostne skupnosti v okviru razprav okrog dežele prevladalo »demokratično« postavljanje tega vprašanja, pri čemer se je »poudarilo, da je to vprašanje države, ki mora biti rešeno v okviru ustave, medtem ko imajo določbe memoranduma vrednost samo na Tržaškem ozemlju«. Da, nobenega dvoma ne more biti, da mora država v okviru ustave reševati naša vprašanja; s tem pa seveda še ni rečeno, da se dežela ne sme za ta vprašanja zanimati in jih pravilno in pravično reševati. Upamo, da bodo k temu reševanju pripomogli predvsem tisti deželni slovenski poslanci, ki bodo med enainšestdesetimi sedli v bodočo deželni skupščini. V prvi vrsti pa se bodo morali za tako pravilno in pravično reševanje zavzeti in vedno bolj odločno za-

28. aprila volitve zveznega prezidenta

Na nedavni predlog notranjega ministra kot predsednika glavne volilne komisije je ministrski svet na svoji seji v torek sklenil razpis volitev zveznega prezidenta, ki bodo v nedeljo, dne 28. aprila. Kot dan, od katerega naprej tečejo vsi termini v zvezi z izvedbo volitev, je bil določen 1. marec, medtem ko je treba predloge kandidatov vložiti najkasneje do 7. aprila.

Za letošnje volitve zveznega prezidenta bo okoli 4,9 milijona volilnih upravičencev, to je za 116.172 volivcev več kot pri državnozborskih volitvah lani novembra in za 715.484 volilnih upravičencev več kot pri zadnjih volitvah zveznega prezidenta leta 1958. V razliko od vseh ostalih volitev velja za volitve zveznega prezidenta volilna obveznost.

Po zakonu je pri volitvah zveznega prezidenta izvoljen tisti kandidat, ki dobi absolutno večino vseh veljavnih glasov. Če pri volitvah 28. aprila noben kandidat ne bi dobil take večine, so za 19. maj predvidene druge volitve, pri katerih pa bi se predstavila le še kandidata, ki bi pri prvih volitvah dobila največ glasov; pri drugih volitvah zadostuje za izvolitev navadna večina.

Doslej še nobena stranka ni objavila svojega kandidata in tudi še ni znano, če bo poleg kandidatov SPÖ in ÖVP nastopila še kakšna skupina. Obe veliki stranki bosta svojega kandidata izvolili še tekom tega meseca. Za socialiste je že zdaj gotovo, da bo ponovno kandidiral sedanji zvezni prezident dr. Adolf Schärf, medtem ko si pri ÖVP doslej še niso prišli na jasno, katerega svojega predstavnika bi lahko kandidirali za mesto zveznega prezidenta. Najbolj pogosto se v tej zvezi omenjata bivša kanclerja ing. Julius Raab in ing. Leopold Figl, vendar bo zadnja odločitev padla šele na posvetovanju najvišjega vodstva stranke.

Amerika napoveduje nove atomske poskuse

Še pred dobrim tednom je kazalo, da bo v doglednem času uspelo doseči sporazum o prenehanju vseh jedrskih poskusov, toda medtem se je položaj spet bistveno spremenil. Pogajanja treh atomskih sil — Amerike, Sovjetske zveze in Velike Britanije — v New Yorku so bila nepričakovano prekinjena in bo o tem problemu ponovno razpravljala šele razorožitvena konferenca v Ženevi.

V zahodnem tisku skušajo krivdo za prekinitve pogajanj po starem načinu spet zvaliti na Sovjetsko zvezo. Toda krivda je tokrat le preveč očitna na strani Zahoda in predvsem Amerike, kajti do prekinitve je prišlo v trenutku, ko je ameriški predsednik Kennedy izdal povelje za nove atomske poskuse. Kaj je prisililo Kennedyja k temu koraku? Odgovor na to vprašanje je gotovo več, najbolj verjetno pa je vsekakor mnenje tistih, ki pravijo, da je na odločitev vplivala živčna kampanja v ameriškem tisku in celo v kongresu, kjer so se odločno izrekli proti sporazumu o pre-

vedi jedrskih poskusov. Torej gre spet za preizkušeno propagandno potezo, kakršne se je Amerika v tej zvezi poslužila že večkrat, da je krivdo za neuspeh pogajanj valila na Sovjetsko zvezo, češ da je le-ta onemogočila sporazum, Amerika pa da je bila »prisiljena« obnoviti atomske poskuse, da ne bi trpela njena »varnost«.

Kakor je ta dvolična igra Amerike vredna vsega obsojanja že iz moralnega stališča, pa zasluži še posebno obsodbo zlasti zato, ker vedno spet privede do nadaljnjih atomskih poskusov, ki predstavljajo čedalje večjo nevarnost za vse človeštvo. O nevarnih posledicah jedrskih poskusov je izdelal ugledni švedski fizik profesor Gösta Liljequist obširno študijo, ki so jo te dni poslali generalnemu sekretarju OZN U Tantu in znanstvenemu odboru OZN. V tej študiji je izraženo mnenje, da je letošnja zima, kakršne še ne pomnijo, neposredna posledica serije ameriških atomskih poskusov.

Sovjetski dokumenti o vojnih zločinih

Zahodnonemško poslaništvo v Moskvi je pred nedavnim poslalo zunanjemu ministru v Bonnu zbirko sovjetskih dokumentov, ki se nanašajo na vojne zločine, katere so zagrešili nacistični veljaki tekom zadnje vojne. Del teh dokumentov se nanaša na osebe, proti katerim trenutno teče sodna razprava v Koblenzu in ki so obtoženi sokrivde za umor več desetisočev žrtev v vzhodni Evropi. Čeprav sodišče v Koblenzu najprej ni hotelo upoštevati tega dokazilnega materiala, se je zastopnik obtožencev zdaj odločil, da odpotuje v Moskvo, kjer hoče proučiti originalne dokumente.

Poleg tega pa se v Sovjetski zvezi zbrani dokumenti nanašajo tudi na številne druge osebnosti, ki so med zadnjo vojno sodelovale pri nacističnih zločinstvih. Med obremenjenimi osebami je tudi Karl Vialon, sedanji državni sekretar v zahodnonemškem ministru za gospodarsko sodelovanje, medtem ko sedanjega šefa stalnega predstavništva NATO v Washingtonu, zahodnonemškega generala Heusingerja, dolžijo odgovornosti za represalije nad sovjetskimi partizani, ker je bil v Hitlerjevem glavnem stanu načelnik oddelka za boj proti partizanom.

Dokumenti o krivdi visokih funkcionarjev bonnske vlade vsekakor dokazujejo, kakšne položaje še danes zavzemajo v Zahodni Nemčiji obremenjeni nacistični zločinci. Zato pa se tudi ni treba čuditi, če zahodnonemška sodišča ne kažejo potrebne prizadevnosti pri raziskavanju teh zločinov.

vzemati predstavniki vseh slovenskih političnih in drugih ustanov, ki se jim odpirajo nove in tudi drugačne možnosti delovanja in ravnanja.

Skrb za manjšine v sosedni Sloveniji

Pri glavnem odboru Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije je bil sprejet osnutek delovnega programa komisije za manjšinska in izseljeniška vprašanja. V programu se posveča posebna pozornost problematiki slovenske narodne manjšine v Italiji, Avstriji in na Madžarskem ter vprašanjem italijanske in madžarske manjšine v Sloveniji, kakor tudi vprašanjem slovenskih izseljencev.

Na seji tajništva odbora SZDL so poudarili, da bi komisije za manjšinska vprašanja, ki zaenkrat delujejo pri okrajnih odborih v Kopru, Ljubljani in Mariboru, morale sistematično razvijati politiko sodelovanja s sosednimi mejnimi kraji; v ta namen bi morale pripraviti tudi program kulturnih in drugih stikov. Na seji je bil dan predlog, naj bi tudi pri obmejnih občinskih odborih ustanovili komisije za manjšinska vprašanja.

Pogajanja o novi vladi še vedno tam, kjer so se začela

Kmalu bodo minili trije meseci od zadnjih državnozborskih volitev in predstavniki ÖVP ter SPÖ so imeli že šestnajst skupnih sestankov, na katerih so v večjem ali manjšem okviru razpravljali o bodočem sodelovanju v novi zvezni vladi. In uspeh? Pogajanja so še vedno tam, kjer so se začela. Obe strani sta predložili že vrsto kompromisnih predlogov, kljub temu pa doslej še ni uspelo premostiti načelnega nesoglasja. Še vedno je vprašanje zunanjega ministristva tista ovira, ob kateri se razbije tudi vsak drugi poskus za rešitev sedanje krize.

Tudi ta teden so se pogajanja nadaljevala tako v širšem kakor tudi v ožjem okviru in spet je bilo slišati, da po tej poti ne bo mogoče doseči sporazuma. Vedno bolj namreč prihaja do izraza stremeljenje gotovih krogov v ÖVP, ki na dosednji koalicijski niso več zainteresirani in bi jo akceptirali le pod pogojem, da bi socialisti kapitulirali pred močno pretiranimi zahtevami takoj imenovanih »reformistov«.

Ko pišemo te vrstice, še ni znano, kako so potekala včerajšnja pogajanja, o katerih so nekateri že vnaprej trdili, da bodo »odločilnega« pomena. Pri tem so zlasti poudarjali, da bo kancler Gorbach po vsej verjetnosti spet obiskal zveznega prezidenta in mu poročal o neuspehu svojih prizadevanj za sestavo nove vlade. Slišati pa je bilo tudi mnenje, da so odprte še vse možnosti, torej tudi možnosti, da bi ÖVP sama sestavila manjšinsko vlado ali pa bi iskala podporo pri FPÖ.

Azijsko-afriška konferenca solidarnosti

Ta ponedeljek se je v Mošiju, na severu Tanganjike, začela velika konferenca 65 delegacij iz posameznih azijskih in afriških dežel. To je že tretja konferenca azijsko-afriške solidarnosti in bo trajala do 11. februarja. Poleg uradnih delegacij se je na konferenci zbralo tudi veliko število opazovalcev.

Na konferenci v Mošiju bodo obravnavali pet osnovnih vprašanj: politični boj proti imperializmu in kolonializmu, povezan z zahtevo, da morajo odvisni narodi dobiti popolno neodvisnost; boj proti neokolonializmu in proti tujim vojaškim oporiščem in agresivnim vojaškim blokom in paktom; neodvisen razvoj nacionalnih gospodarstev in posledice delovanja skupnega zahodnoevropskega tržišča za azijske in afriške dežele; razvoj nacionalnih kultur in likvidacija ostankov kolonializma na kulturnem področju; organizacijska utrditev in razširitev gibanja za afriško-azijsko solidarnost ter razvoj solidarnosti z latinsko-ameriškimi državami.

Že iz tega dnevnega reda je razvidno, da bodo na konferenci obravnavali probleme, ki so življenjskega pomena za vse države Afrike in Azije, hkrati pa velikega pomena tudi za ves ostali svet. Zato mednarodna javnost tudi z velikim zanimanjem spremlja delo konference in pričakuje, da bodo ob tej priložnosti sprejeti dalekosežni sklepi, ki bodo odločilno vplivali na nadaljnji boj proti ostankom kolonializma in pojavom neokolonializma, hkrati pa pomenili obsodbo slehernih poskusov imperialističnega vmešavanja v notranje zadeve tujih držav. Ravno zaradi tega pa je tudi razumljivo, da konferenca afriško-azijske solidarnosti ne uživa preveč simpatij v zahodnem svetu, kjer so še vedno na delu sile, ki bi z gospodarskim, vojaškim in političnim pritiskom hotele obdržati svoje pozicije v gospodarsko zaostalih predelih sveta.

Franc Primožič - Marko

Težko je verjeti, da ga ni več med živimi, našega rojaka iz Št. Jakoba v Rožu, vedno nasmejanega in živahnega — Franca Primožiča-Marka, katerega smo poznali vsi koroški Slovenci in ki je poznal tudi vsakega izmed nas. Čeprav na raznih službenih dolžnostih daleč od rodne zemlje se je vedno spet vračal k nam, vedno je našel čas za naše težave, dajal spodbude in mislil na mnoge tovariše — tak je bil naš Marko, vedno najtesneje povezan s svojo Koroško, ki jo je vzljubil kot otrok in ji ostal zvest prav do zadnjega diha.

Št. Jakob v Rožu mu je bil zibelka ljubezni do domače slovenske zemlje. Ljubezni, ki je rasla in se plemenitila v družini očeta, borca za pravice koroških Slovencev. Že tu so bile dane osnove, da je kasneje v letih odločilnega preloma stopil na pot osvobodilnega boja in ni slučajno, da je na tej borbeni in delovni poti spoznal domala sleherni ped slovenske zemlje, od Kolpe in Snežnika, preko Soče, Matajurja in Kanina, da je spoznal skoraj vsako domačijo ob svoji rodni Dravi, pod Dobračem in Svinško planino in da so mu bili enako pri srcu kraji ob Savinji, ob Muri in Panonski nižini.

Bil je svetel lik odločnega in hrabrega borca, preudarnega vojaškega komandanta, ki se je vzgajal in kalil v ognju trdega in neizprosne partizanskega boja v najbolj kočljivih obdobjih in na najtežjih sektorjih Primorske, Koroške in Štajerske. V narodnoosvobodilni vojni je Franc Primožič-Marko sodeloval od leta 1941. Bil je na raznih vojaških dolžnostih v Slovenskem Primorju, kjer je deloval kot komandant operativne cone; leta 1943 se je vrnil na rodno koroško zemljo kot prvi komandant zahodnokoroškega odreda in pozneje razvil svojo dejavnost v Koroški grupi odredov.

Po vojni, ko je spet zapustil Koroško, se je kot politični delavec z iskreno zagnanostjo vrgel na delo pri graditvi temeljev nove domovine in je z vsem svojim talentom, z močjo svoje jeklene volje, z neugnano vztrajnostjo in s svojim vedno vedrim optimizmom, z neomajno vero in resnično ljubeznijo izgovarjal v delu kot zgleden delavec pri socialistični graditvi. Izvoljen je bil za poslanca Ljudske skupščine Slovenije, bil je organizacijski sekretar izvršnega odbora OF in generalni sekretar vlade LR Slovenije.

Leta 1951 je Franc Primožič-Marko vstopil v diplomatsko službo in najprej vršil dolžnosti šefa jugoslovanske misije v Trstu. Od leta 1955 do 1959 je bil minister-svetnik veleposlaništva FLRJ v Washingtonu, leta 1961 pa je bil imenovan za izrednega in polnomočnega veleposlanika v Iraku, kjer je uspešno deloval do svoje nenadne smrti. Povsod, kjerkoli je živel in delal, bodisi v Trstu, v Washingtonu, v zunanjem ministru v Beogradu ali v Bagdadu, vedno je z ljubeznijo mislil tudi na svojo rodno Koroško, s katero ga je vedno povezoval »Slovenski vestnik«.

Zadnji ponedeljek smo se na zasneženem viškem pokopališču v Ljubljani poslavljali od tovariša Marka, katerega svetli lik so v poslovnih nagovorih orisali predsednik Glavnega odbora SZDL Slovenije Albert Jakopič, predsednik Zveze koroških partizanov Karel Prušnik-Gašper, pomočnik državnega sekretarja za zunanje zadeve Josip Djerdja ter v imenu njegovih soborcev in prijateljev inž. Pavle Zaucer-Matjaž. Pogrebni svečanosti so se udeležili tudi zunanji minister Koča Popovič, predsednik Ljudske skupščine LRS Vida Tomšič, sekretar CK ZKS Miha Marinko in številni drugi visoki predstavniki, med neštetimi venci pa so bili tudi venci predsednika FLR Jugoslavije maršala Tita, podpredsednika Zveznega izvršnega sveta Edvarda Kardelja, zunanjega ministra Koče Popoviča, predsednika Izvršnega sveta LRS Viktorja Avblja ter najvišjih predstavnikov Iraka.

Franca Primožič-Marko nam bo ostal v trajnem spominu kot dobri prijatelj in zvesti tovariš.

Bilčovščani z »Veroniko Deseniško« v Št. Janžu

Preteklo soboto zvečer je igralski ansambel Slovenskega prosvetnega društva »Bilka« iz Bilčovsa gosloval z igrjo »Veronika Deseniška« v Št. Janžu v Rožu. Kljub skrajno neprijetnemu zimskemu vremenu se je povabilu na igro odzvalo razveseljeno veliko ljudi ter so napolnili dvorano v gostilni pri Tišlarju, tisti prostor, v katerem so bili mladi in stari deležni že toliko kulturnega užitka naše amaterske dramske in pevske umetnosti.

Sentjanščane je v imenu igralk in igralcev pozdravil predsednik SPD »Bilka« Peter Siler, nato pa so igralci odvijali na odru prizore in dejanja iz zgodovinske igrje »Veronika Deseniška«. Igra ni lahka in je razumljivo, da je bilo potrebno mnogo študija in vaj, da so jo igrali tako, da je vse gle-

dalce prevzela in zajela. Ne bomo se spuščali v podrobno kritiko, kajti navzoči so z viharim pritrditvijo in aplavzom spontano izrekli igralcem svoje priznanje. Prisoten, ki je igrjo videl že pri premieri v Bilčovsu, je dejal, da so se igralci od tega časa še vidno izpopolnili, saj so jo medtem igrali z uspehom tudi v Št. Ilju.

Marljivi in sposobni igralci in igralkice iz Bilčovsa so nam posredovali prijeten in plemenit kulturni užitek in naj jim bo za njihovo prizadevanje izrečena naša iskrena zahvala. Upamo, da so bili z nami zadovoljni tudi dragi gostje, igralci in igralkice, in naj jim bo v majhno nagrado naše zadovoljstvo in navdušenje, kar so lahko brali iz naših obrazov.

Železna Kapla

Prejšnji teden smo na kapelškem pokopališču položili k trajnemu počitku v domačo zemljo telesne ostanke žene-trpinke, Martine Mori, rojene Mihevc, doma pri Mlinarju pri Železni Kapli.

Pokojna je dosegla komaj 57. let starosti. Po vojni je ves čas bolehal, kar je bila nedvoumno posledica prestopa duševnega in telesnega trpljenja v nacističnem kacetu. Nacistični nasilniki so jo zavlekli v zloglasno koncentracijsko taborišče Ravensbrück, v kraj, ki bo številnim koroškim Slovenkam za vse življenje v trpkem in bridkem spominu. Zakaj je bila pokojna Martina nacističnim nasilnikom v napotje? Verjetno zaradi tega, ker je bila v sorodstvu s Prušnikovim, Wölfovom družino v Lobniku, ki so jo zasledovali, ker je bila in je narodno značajna ter je sin Karel našel tudi edino pravo pot, da je aktivno sodeloval v borbi za uničenje nacističnega nasilstva, za mir in razumevanje med narodi ter neposredno za razporezo vzpostavitev demokracije in neodvisne naše domovine Avstrije.

Martina Mori se je vrnila iz taborišča, toda z zrahljanim zdravjem, kakor tudi mnogo drugih, ki so morali izpiti kelih ponižanja in trpljenja v nacističnih kacetih. Vsako leto je iskala zdravje v bolnišnici, kjer se je zadrževala.

Poučni izlet gojencev kmetijske šole v Podravljah

Prejšnjo soboto so učenci kmetijske šole v Podravljah napravili enodnevni poučni izlet ter si ogledali mlekarstvo v Beljaku in moderne hleve ter vzorno živinorejstvo pri kmetu Trunku v Žužalčah. Učence sta vodila ravnatelj šole ing. Franc Einspieler in upravnik šolskega posestva ing. Nace Nachbar.

V moderno urejeni in opremljeni mlekarji v Beljaku so učence naše kmetijske šole prijazno sprejeli. Strokovnjaki so jim pokazali in obrazložili način predelovanja mleka v razne vrhunske izdelke. Učenci so se seznanili s tem načinom in postopkom ter marsikje bodo tudi doma poskusili vsaj del teh izkušenj izkoristiti. Mnogo tega, kar si učenci v šoli ob predavanjih teoretično osvajajo, so imeli priložnost videti v mlekarji v praksi.

Na znani napredni kmetiji pri Trunku v Žužalčah je bilo tudi nad vse poučno. Izkušeni in napredni kmet jih je z nazornim prikazom seznanil z izsledki in izkustvi kmetijsko-gospodarskega napredka z ureditvijo novodobnih hlevov in načinom donosne živinoreje, kar sam izkorišča z najboljšim pridom in uspehom. Obisk pri Trunku je bil za učence kmetijske šole dragocena pridobitev in izpopolnitev šolskega pouka, ki ga jim šola posreduje v zvrhani meri.

Poučni izlet je bil hkrati koristen in prijeten, kajti tudi tega, kar tiče telesni blagor, ni manjkalo.

SPZ NAZNANJA

VABILO

Slovensko prosvetno društvo »Edinosti« v Škofijah priredi v soboto, dne 9. februarja s pričetkom ob 19.30 uri

Družabni večer

pri Schütz v Škofijah.

Na sporedu: Nastop pevskih zborov iz Hodiš, Loge vasi in Škofij, dve šaloigri ter nastop instrumentalnega tria.

Po tem sporedu prosta zabava s plesom. Za ples in dobro voljo bodo igrali godci iz Gorenjske.

Vabljeni vsi k številni udeležbi!

Sele-Kot

Lepo je uspel družabni večer ki ga je naše SPD »Košuta« priredilo predpreteklo soboto zvečer v domači gostilni »Pri žagi«. Okoli 100 ljudi se je odzvalo povabilu, kar je za naše razmere lepa udeležba.

Na sporedu je bilo v prvi vrsti slikovno potopisno predavanje Hanzija Weissa, ki nam je s svojimi posnetki v živih barvah in prijetno domači razlagi predložil prelepe in zanimive kraje slovanskega juga, kraje v Bosni, Hercegovini, Črni gori in Dalmaciji. Vsi smo z napetim zanimanjem sledili predavanju, ker predavatelj nam je razen slikovnega prikaza krajevni zanimivosti povedal tudi mnogo zanimivega o življenju in običajih tamošnjih ljudi ter vključil tudi mnoge zgodovinske utrinke iz preteklosti. Veliko lepega in zanimivega smo gledali in slišali ter zamikalo nas je, da bi mogli te kraje tudi osebno obiskati in uživati njih pestrost in lepoto.

Za res lepo, poučno in kulturno doživetje se Hanziju iskreno zahvaljujemo in le priporočamo, da bi ga s tem predavanjem povabila tudi druga društva. Ker smo bili zbrani dobro razpoloženi, so nam zaigrali naši domači godci, vmes pa je zadonela tudi naša vedno zaželjena slovenska pesem. Dalje časa smo se veselili v prostorih naše domače gostilne, saj je tudi predpustni čas.

Vinko Pečnik - osemdesetletnik

Osem križev — visoko starost je doživel Bielec oče Vinko Pečnik na Rutah pri pliberški Bistrici. Pred nedavnim je v krogu svojcev praznoval visoki življenjski jubilej, razveseljivo prožen in duševno svež.

Korenina je oče Bielec vse življenje, značaj in grča v naših vrstah. Po poklicu kmet, trdoživ, preudaren in napreden je vzorno modernizirano kmetijo izročil svojemu sinu nasledniku Janku. Kot napreden kmet je bil zgled tudi drugim v široki okolici — svoje samorastniško znanje in izkušnje je razpisno delil tudi med druge. Na nešteti zborovanjih in prireditvah naših organizacij je govoril in njegova beseda je vedno jedrnat in tehtna.

Že od mladih dni mu je bilo prav zadržništvo velika vsebina za skupno prizadevanje na gospodarskem področju ter je deloval v našem zadržništvu že v Železni Kapli in pozneje kot vodilen funkcionar pri šmihelski Hranilnici in posojilnici.

Svoje sposobnosti je podarjal tudi Sloven-

ski kmečki zvezi ter je bil nekaj let podpredsednik organizacije, nadalje pa več let član odbora.

Njegovo priljubljeno tvorišče je čebelarstvo, načrtno in napredno. Kot čebelar dela tudi organizacijsko in je napisal tudi vrsto čebelarstva strokovnih člankov.

Ne moremo v kratkih besedah zajeti vseh podrobnosti njegove dejavnosti za splošno korist. Skratka, v svojem poštenem slovenskem prepričanju s pridom sodeluje na vseh področjih naših skupnih prizadevanj in kar je pomembno s svojim osebnim zgledom kaže pravo pot mladini.

Ob osemdesetletnici Vinku Pečniku srčno čestitamo z iskreno željo: Še mnogo let zdravja, zadovoljstva in plodnega dela!

„Klub mladje“

vabi vse zainteresirane

na diskusijski večer pod naslovom »V ogledalu dveh generacij« v sredo, dne 13. februarja v hotelu »Goldener Brunnen« Lidmanskyygasse, Celovec

KOLEDAR

Petek, 8. februar: Janez
Sobota, 9. februar: Apolonija
Nedelja, 10. februar: Šolastika
Ponedeljek, 11. februar: L. M. B.
Torek, 12. februar: Evalija
Sreda, 13. februar: Gregorij
Četrtek, 14. februar: Valentin

Obletnica Prešernove smrti:

Kulturni praznik slovenskega naroda

Leta 1848.
Zima v naravi, v srcih pa živ ogenj. Najprej so vzbuknili plameni v Parizu, že februarja.

»Pravico! Dajte mi človeško pravico!« je terjal bedni delavec. Med človeštvom se je pojavil nov, dotlej nepoznan glas — glas proletarca.

Prevratniki, buržuji, vsekakor pripravljeni, da ujamejo prave razmere za uveljavljanje svojih lastnih, sebičnih namenov, so jim izprva priskočili na pomoč, vrgli vladu, zapodili vladarja in dvignili na prestol »pravičnika« — proletarce pa je ostal na cedilu. Ko se je upiral, so ga krvavo potolkli. In ruski car je francoskemu »krvavemu generalu« čestital k zmagi...

Tako v Parizu.
A zgledi vlečejo.
»Svoboda!« je zagorelo tudi v srcih onstran Rena. Nemški knezi so se tresli za svoje prestole in prestolčke.

Svoboda tiska!
Svoboda v oboroževanju!
Porotna sodišča!
Parlament!
Ustava!
Ustava!
Ustava!

»Že morda. No, kaj bi rad, Tonček?«
Šravfarjev Tonček, rdečeličen, zastaven fantiček, sin peka in gostilničarja, je v zadregi po strani pogledal na starega Bleiweisa, nato pa zaupljivo dvignil oči k »dohtarju«:
»So fantje rekli, naj vas prosim, da nam kupite... kupite vse, da bomo narodna straža!«

Dečki so pritisnili za tovarišem in pozorno gledali dohtarjev široki, zadnje čase nekoliko bledikasti obraz, obrobjen z dolgimi lasmi.

»Hm, kaj pa potrebujete?«
»Vse: boben in čake in puške in sablje,« je Tonček hitel naštevati.

»In trobento!« se je iz gručice oglasil pogumen glasek.

Stari Bleiweis je jezno udaril s palico ob tlak:

»Glejte jih, no! Saj ni veliko, kar zahtevajo!« In odhajaje je pristavil: »Razvadili ste jih, zato so vsak dan nesramnejši. Kar napodite jih!«

Fantiči so plašno gledali za starcem. Tonček pa je stopil tesneje k Prešernu in mu zaupal:

»Sablje so pri Killerju cenejše, ampak tiste, ki jih Florijan prodaja, so veliko močnejše.«
»Bobna pri Killerju sploh nimajo,« mu je pomagal tovariš.

stvo in svoboda vseh narodov je vendar našo geslo!

Prešernu se je oko stemnilo.

»Ne vem, če je človeštvo tej svobodi že dozorelo. Bojim se, da ne. Naš narod vsaj ne čuti doslej nobene svobode. Vlada mu še vedno tuj tiran — cesar. Dokler nam gospodarijo tujci, pa vendar ne moremo govoriti o svobodi. Trd bo še boj zanj.«

»Beži, beži! Zakaj bi prerokoval točo, kadar nam sije sonce!«

Prešernovo obličje se je nekoliko zjasnilo... Saj res! Zakaj bi gledal v prihodnost, dokler se mu smeje lepa sedanost! Zakaj bi opozarjal na rožljanje verig, če pa vse okrog njega kriči: svoboda! svoboda!

Svoboda! Ponekod je beseda učinkovala kakor opojno vino. Ubogi kmetje tlačani so jo edini prav razumeli in tu in tam temeljito stresli verige. Pograbili so za orožje, kakršno jim je pač prišlo pod roke, in s silo navalili na svoje zatirance — grajsko gospodo. Tako so puntarski lžanci napadli soneški grad in strahovito gospodarili po njem. Ampak — kaj! Sredi noči je oddelek vojakov odrinil iz Ljubljane in napravil na Igu »red«.

Da, če bi bili dvignili kmetje po vsej državi hkrati!

ponoči napadli komisarja Pajka in ga pretepli?

Zjutraj, ko sta Katra in Prešernova nečakinja Minca, hči Mine Volkove iz Vrbe, prišli od maše, sta prinesli Francetu novico o Pajku. Prešeren je bil še v postelji. Nejevoljno je poslušal vest o dogodku, ki je razburjal ves Kranj. Komisarja Pajka je cenil kot pošteništvo — v njegovem salonu je visel miniaturni posnetek Langusove slike: Primčeva Julija, svakinja Pajkove žene!...

Res je Pajk nemškutar. Nu, narodno zavedni ljudje so med uradništvom bele vrane. Ampak v svojem uradnem poslovanju je vedno pravičen. Trdo se drži paragrafov — to je pač ves njegov greh.

»Sreča, da nisi sinoči ti poveljeval straži. Gotovo bi sodili, da si kriv tistih batin. Sicer pa pravijo ljudje, da je Pajk zaslužil, kar je dobil. Ljudi stiska, kolikor more.«

Prešeren je ležal vznak, gledal v strop in molčal. Katra pa je še tarnala:

»Oh, kakšne čase smo dočakali! Saj človek skoraj svojega življenja ni varen! Pravijo, da so po Ljubljani strašno razbijali. Kar bojim se, da ne začno v Kranju. Potepini nam lahko vse razbijejo in pokradejo.«

»Ne bo mnogo, kar bodo pri meni nakradli,« je Prešeren suho pripomnil in se obrnil v zid, da še zadremlje. Katra pa se je razjezila:

»Kolikor ti vzamejo, bo škoda. Če nama pohištvo razbijejo, nikoli ne boš imel toliko, da kupiš drugo, vem, da ne. Nekaj časa ti je letel denar na kup, zdaj pa kopni tvoj zaslužek od tedna do tedna — samo zaradi tvoje trme, ker ljudem nočeš veliko računati. Kmalu ne bo niti za sol. Najemnine še nismo plačali, odkar smo v stanovanju. Kar čudim se, da nas gospodar ne vrže na cesto. In ob vsem tem si naprtiš še Smoletovega pankrta, ki te več stane kakor Minca in jaz, naredi pa ti ne toliko, da bi bilo vredno piškavca oreha! Če le odneseš pete, že vrže pero iz rok. S pisarjem Sokličem brijeta norce ali pa igrata kvarte. Kadar slišita, da ti prihajaš, pa skočita vsakeb. Za norca te imata, da veš!«

Zdajci je bilo Prešernu dovolj. V trenutku se je dvignil in sedel na posteljo. Oči so mu gorele. Iztegnil je roko in zagrmel:

»Ven!«

Še vedno nekaj godrnjaše, je jezična Katra odšla iz bratove spalnice in v prvi sobi nalezla na Andreja Rudolfa, ki je stal pri pisalni mizi in se šefovi sestrski škodoželjno nesramnostjo smejal naproti. Očividno je prisluškoval! Sovražno ga je oplazil Katrin pogled. Fant ji je odgovoril s posmehom.

Prešerna je minilo veselje do spanja. Vstal je in poklical:

»Andrej!«

Smoletov sin je pogledal v sobo.

»Dobro jutro gospod doktor!«

»Dobro jutro! Ali si prepisal pesem?«

»Sem.«

Fant je prinesel popisan papir in ga izročil Prešernu.

»Zdravljica«

je bral Prešeren in prijel svinčnik, da popravi nekatere pisarjeve napake... Da, »Zdravljica!« Prišel je vendarle njen čas. Pošlje jo Bleiweisu za »Novice«. Zdaj sme peti:

Otrok kar ima Slava...

Zdaj je čas, da se združijo vsi Slovani in otresejo dunajskega jarma. Ta poziv vendar rojaki morajo razumeti! Ampak tistega ne bodo razumeli:

Žive naj vsi narodi,
ki brepene dočakat dan,
da koder sonce hodi,
prepir iz sveta bo pregnan...

Človečanstvo!... Mir med narodi? Bratstvo med vsemi ljudmi na zemlji? Nikjer več roke, ki bi se dvigale v nasilju? Nikjer meča, ki bi se hotel omadeževati s človeško krvjo?...

O! Kdaj? Sto, tisoč let? Kdaj?... Nikoli?...

Prešeren je zganil polo z »Zdravljico« in pogledal mlademu prijateljevemu sinu v oči. »Vidiš, fant, to je moja oporoka,« je rekel...

„Prepir iz sveta bo pregnan“

Istočasno odmev v Avstriji. Zaman vsi napor nekdanjega kanclerja Metternicha!

Konec tiranstva!
Svoboda! Svoboda!

Strahote revolucije tudi na Dunaju... Kri na ulicah... ljudstvo na barikadah...
Naposed prva koncesija vlade: Metternichov odstop...

Osem ur po svojem odstopu je nekdanji močnik v spremstvu svoje žene skrivaj pobegnil z razdivjanega Dunaja. Usoda mu ni prišla zanesla — mož je padel.

Tri dni pozneje je prispel v Ljubljano potnik z Dunaja, ravnatelj cukrarne Kranjc. Na prsih je imel pripet bel trak. Prinesel je prvo vest o revoluciji na Dunaju in o Metternichovem padcu. Nekaj ur nato so že Ljubljanci hodili po ulicah z istim znakom veselja na prsih. Zvečer je bila v gledališču slavnostna predstava. Gledališče nabito polno. Navdušeni Ljubljanci so stoje odpeli — cesarsko pesem. Ob istem času se je zbrala v mestu velika »drhal«, povečini mladina, pa tudi delavstvo. Vrgli so Metternichovo sliko v Ljubljano in razbijali po mestu, dokler jih ni okrog tretje ure zjutraj razpodelo vojaštvo. Razočarani delavci, živeči v razmerah, ki so bile preslabe za uspevanje najskromnejše živali, so se vrnili v svoje vlažne kleti in razdrapane predmestne kolibe.

Meščanov pa se je lotil strah pred »drhaljo«. Pokazala se je potreba po »narodni straži«. Dva dni nato so jo res ustanovili. V bratski složnosti so hodili na stražo Nemec poleg Slovenca, grof poleg preprostega rokodelca, bogataš poleg siromašnega dijaka. Vse se je zgodilo in uredilo v znamenju »bratoljubja«. Nosili so belordežne avstrijske barve in prisegali cesarju zvestobo. Povelja so bila seveda — nemška.

Kakor v Ljubljani so ustanovili »narodno stražo« tudi po manjših mestih. V Kranju je bil Prešeren »eden od nartavišjih« — kakor je v Ljubljani pripovedovala gospa Metka svojim gostom.

Res bi bil tudi Prešeren med častniki kranjskih »gardistov«, vendar se vojaških vaj »narodnih« gardistov ni udeleževal. Le službo v pisarni »narodne straže« je prevzel, kadar je prišla vrsta nanj.

»Na stara leta se spet vojake igramo,« se je nekega dne norčeval proti staremu Bleiweisu, ki ga je srečal pred stražnico.

»Tako je. Dandanes stoji ves svet na glavi,« se je smehljaj starca. Potem je pokazal na kopicu osem do desetletnih fantičev, ki so stali pred stražnico in se približali Prešernu: »Ali na vas čakajo, gospod doktor?«

Prešeren se je ozrl in namuznil:

Prešeren je pomežiknil fantičem.

»Torej gremo k Florijanu?«

»Mhm! K Florijanu!« so se dečkom zasvetile oči. Skrivaj so se dregali s komolci in poskakovali na eni nogi od zmagošnjega veselja.

Ves mali trop se je pomaknil z »dohtarjem« čez trg proti Florijanovi trgovini. Stari Bleiweis jih je od daleč videl in sam pri sebi godrnjal:

»Ga že imajo! Pa ga bodo spet obrali za nekaj težko prisluženih denarcev. Le kako more biti tako zanorjen v otroke!« Z glavo majaje je nadaljeval pot.

France Prešeren pa je stal v trgovini prijatelja Florijana, izbiral sablje in čake in puške in oči so se mu svetile prav tako kakor obdarovanim otrokom okrog njega. Ko je mala »narodna straža« stala opravljena pred njim, pa je kakor v stražnici zapovedal: »Habt acht! Rechts! Marsch!«

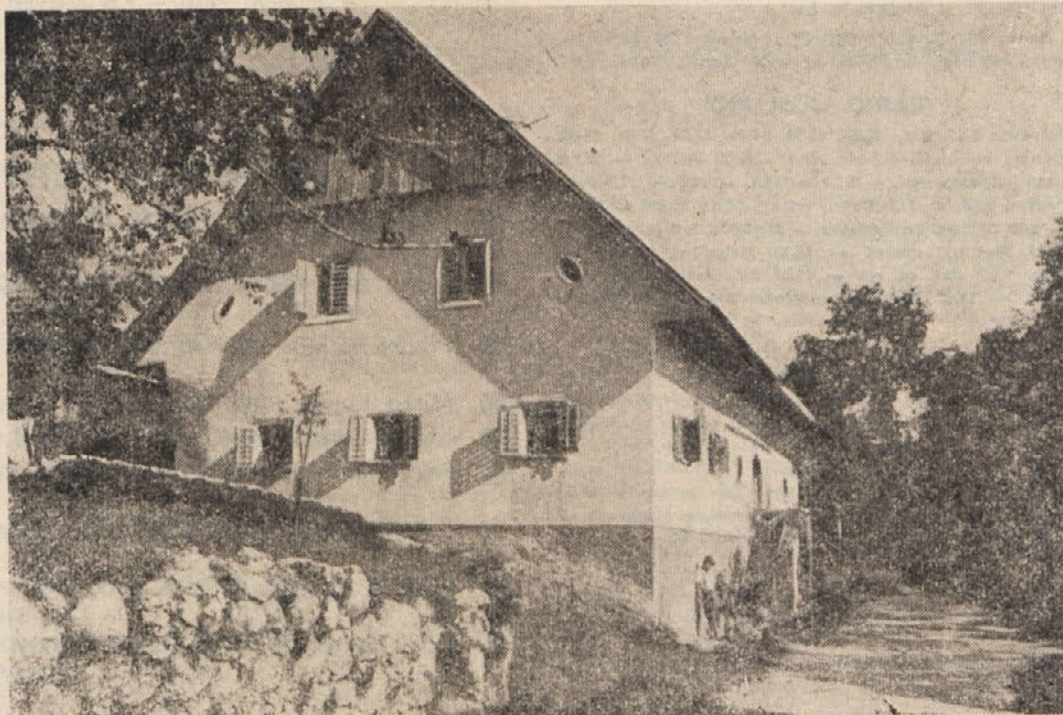
In mali »gardisti« so z žarečimi obrazi odkorakali skozi odprta vrata na trg. Prešeren in Korle Florijan sta stala na vratih in gledala za njimi.

»Naj tudi otroci vedo, da stojimo sredi velikih dni!« je rekel Florijan.

Prešeren je prikimal.

»Imaš prav. Nikoli ni bila svoboda človeštvu tako blizu, kakor je v teh dneh.«

»Samo blizu? Saj stojimo sredi nje! Brat-

Rojstna hiša France Prešerna v Vrbi

